Berend T. Iván

Kedves Lévai Csaba,

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 37. szám, 2020. szeptember 11.

mindenekelőtt köszönöm figyelmét és érdeklődését a *Kicsordult a pohár* címen megjelent írásom iránt (*Feketék az USA-ban, ÉS,* 2020/36., szept. 4.), nem is beszélve hozzászólása zárósoraiban kifejezett elismeréséről történészi munkámat illetően. Ön cikkem számos pontjához fűzött korrekciós megjegyzéseket. Az olvasókat aligha érdekelné minden apró részlet megvitatása e keretek között. Egy helyen Ön is utal rá, hogy számos kérdés körül lezáratlanok a viták. Újabb és újabb munkák további részleteket tárnak fel és vonnak kérdésessé régebbi megállapításokat. Ez aligha tartozhat egy újságcikk csak a legnagyobb vonalakat felrajzoló keretébe. Példaként hadd említsem, hogy amikor azt írtam, hogy egy portugál hajó vitte be az első fekete rabszolgákat Amerikába, aligha lett volna érdekes belebocsátkozni, hogy egy portugál hajót kirabló holland hajóról volt szó. Ugyanígy amikor azt említettem cikkemben, hogy az amerikai rabszolga-felszabadítás 2600 évvel a görög Szolón archon rabszolgaságot betiltó törvénye után történt, azzal azt akartam csupán jelezni, hogy az amerikai rabszolgaság anakronisztikus történelmi jelenség volt a XVIII–XIX. századokban, és ebből a szempontból érdektelen, hogy Szolón nem az egész rabszolgaságot, hanem annak csak egy fajtáját tiltotta be, amire Ön felhívja figyelmemet. Amikor azt írtam, hogy a XVIII. században az amerikai északon már beszüntették a rabszolgaságot, nem bocsátkoztam a részletekbe, hogy ez csak néhány északi államban történt meg, amit Ön helyesen hozzáfűzött. Nem folytatnám. Köszönöm észrevételeit, elsősorban a rabszolgák számára vonatkozó pontosításait. E körül folynak a viták, s mint írta *„minthogy a források hiányosak, a tényleges számok ennél magasabbak lehettek, s ezért szokás a Berend professzor által is idézett számokat emlegetni”.* Egészében köszönöm az egyes, nemegyszer vitatott részletekre vonatkozó precíz pontosításait.